

N E G E N T I G

Als het een mens gegund wordt negentig jaar oud te worden, dan krijg je ook nog het voorrecht om een ander af en toe een onbetamelijke vraag te stellen. Van dat voorrecht wil ik vandaag graag gebruik maken. Wie van u, van jullie, is al kortere of langere tijd 65 jaar, met alle gevolgen van dien? Zouden degenen hier die dat zijn, 65 jaar of ouder, nu even hun hand willen opsteken? – Dat is wel geen onafzienbare, maar wel een overgrote menigte hier. Zijn wij overwegend ouderen, bejaarden of misschien wel een aftandse menigte? Ik hoor dat nogal eens. Die Dominicus, dat zijn allemaal grijze koppen, het aantal rollators neemt toe, er wordt meer geschuifeld dan kloek naar voren getreden; we hebben steeds meer moeite om jonge mensen voor de Beleidsraad warm te krijgen, we takelen af, we zijn wat sommigen noemen een belegen en uitgeleefde gemeente. Hoe lang houden wij het nog vol? Volgend jaar bestaat de Dominicus in deze vorm vijftig jaar. Zou dat het begin van een einde worden?

Is dat zo? Zijn wij gelovige of kerkelijke AOW-ers? Moeten we niet langzamerhand aan onze laatste wilsbeschikking beginnen?

Ik ga vandaag op mijn negentigste een roekeloze gooi doen en ik wil jullie vragen niet te schrikken bij het volgende en toch even niet weg te lopen en te blijven zitten.

Toen ik achttien jaar was, begon ik met acht klasgenoten aan de opleiding voor het ambt dat ik nu nog bekleed en waardoor ik hier zit. Die opleiding begon met drie jaar wijsbegeerte oftewel filosofie. Wij moesten leren denken, aan de hand van de grote Griekse filosofen, met name Aristoteles en Plato.

Ergens in die drie jaren opleiding, kreeg ik op een dag te horen, dat volgens de Griekse wijsgeren de tijd niet bestond. Tijd bestaat alleen maar hier, binnen drie grijze massa, maar niet daarbuiten. Tijd leerden we – is een denkmaaksel. Tijd bestaat niet, en negentig jaar is kolder, lullificatie, nonsens. Dat was behoorlijk schokkend voor mij toen. Wat moest ik zonder tijd?

Gaandeweg begonnen die wolken wat op te helderen. Tijd bestaat niet, akkoord, maar – leerden we verder – wat wél bestaat is: duur. Dingen duren. En ik, wij, jullie, wij duren. Duren is volgens Van Dale: zich voortzetten, bestendig, onveranderd blijven voortbestaan of voortgaan. Iets kan duren tot je een ons weegt, maar ook staat er hier op de Beurs van Berlage: duur uw uur. Duren is dus: doorgaan, niet ophouden, blijven. Immers: wat jullie hier nu om je heen ziet, dit alles hier, muren, pilaren, fresco's, lampen, kleuren, stoelen, tegels, alles hier duurt voort. Het is er, en het was er, nog vóór wij binnenkwamen of geboren werden. Elke steen, iedere vierkante centimeter die wij hier zien of kunnen aanraken, is eerder dan wij, is ons vooruit, is veel ouder dan negentig of vijf-en-zestig, vergeleken met alles om ons heen komen wij pas kijken. Zouden wij, zou ik dan ook duren? Mijn bestaan voortzetten, blijven?

Ik moet eerlijk bekennen, dat die vraag als je negentig wordt vaker in je opkomt dan vroeger, en ik vermoed dat dit bij ieder van ons, in elk geval bij de ouderen, ook het geval is. Is er iets, hierna? En zo ja, wat dan?

Om die vraag te beantwoorden, wil ik toch met u teruggaan naar het begin. Iedere zondag komen wij hier bijeen rond het geheimvolle boek 'in den beginne', dat hier terecht daar op de lezenaar ligt en elke week weer wordt opengeslagen. Dat boek gaat over één groot en onophoudelijk verhaal. En dat verhaal cirkelt telkens weer om vragen als: is er iets, en zo ja, wat dan?

Een alinea uit dit onvergankelijke verhaal hebben wij vanmorgen aangehoord. Die alinea gaat over een zekere Sara, ook negentig jaar oud. Zij krijgt van God te horen dat zij een zoon zal krijgen. Zij lacht, om niet te zeggen: zij lacht die God uit. Haar man Abraham is over de honderd en als hij het bericht hoort, breekt hij in een schaterlach uit. In onze taal zou hij misschien iets gezegd hebben als: "lieve God, mijn apparaat is reeds lang versleten, ik nog een kind?" In zijn eigen taal zegt hij: zal aan een man van honderd jaar nog worden gebaard? Het lachen van Abraham en Sara is niet van de lucht. Zij krijgen zelfs als opdracht om dit kind van hen Isaac te noemen, dat is: men lacht. Dat kind wordt niet alleen een lachertje, maar een ovatie om je te bescheuren.

Wij allen hebben geleerd, dat verhaal te zien als een bewijs dat voor God niets onmogelijk is. God is almacht, dus een kind krijgen boven de honderd is voor hem geen kunst. Maar daar gaat het verhaal helemaal niet over. Het wil niet zeggen: voor God is niets onmogelijk, maar: voor jou, mens, is niets onmogelijk. Jij kunt, als je wilt. De wereld is niet te groot voor jou, en de toekomst is niet te zwart voor jou. Als ik het zeggen mag, is het verhaal net zo radicaal als de Griekse wijsgeren. Tijd bestaat niet. Onmogelijk bestaat niet. Alles kan. Niets is te hoog voor jou. Jij kunt. En jij blijft. Wacht maar.

Dat grondakkoord komt telkens in de Schriften terug. Als u het goed vindt, wil ik nu een paar verhalen uit dit onsterfelijke boek opdissen, die steeds maar blijven volhouden: het kan. Alles kán.

1. 'Als hij de poort van de stad Naïn nadert, wordt daar net een dode uitgedragen, de enige zoon van zijn moeder die weduwe is. Als Jezus haar ziet, wordt alles in hem over haar bewogen, en hij zegt tot haar: huil niet. Hij komt erop af en grijpt de open kist aan, en hij zegt: jongen, ik zeg je: word wakker! De dode gaat zitten en begint te praten' (Luk.7, 12-15)
2. 'Er komt een van de synagogen-oversten aan, zijn naam is Jairus. Hij pleit dringend bij hem en zegt: mijn dochtertje ligt op haar uiterste, kom en leg haar de handen op, opdat zij gered wordt en leeft. Hij gaat weg, met hem mee, en onderweg komen ze aan de synagoge-overste zeggen: je dochter is gestorven. Als Jezus dit hoort, zegt hij tot de overste: vrees niet, gelóóf alleen. Ze komen bij het huis aan en hij ziet het misbaar en hevig huilende en jammerende mensen; als hij binnenkomt, zegt hij tot hen: waarom maken jullie zo'n misbaar en huilen jullie? Het kind is niet gestorven, maar slaapt. Ze lachen hem uit. Maar hij gaat naar binnen, pakt de hand van het kind en zegt tot haar: talitha koemi!, dat is: meisje, jou zeg ik: word wakker! Meteen staat het meisje op en loopt. Want het is twaalf jaar.' (Marc.5, 32-42)
3. 'Er is iemand ziek, Lazarus uit Betanië. Zijn zussen zenden hem bericht: je vriend Lazarus is ziek! Als Jezus dat hoort, zegt hij: deze ziekte loopt niet uit op de dood. Hij blijft nog twee dagen waar hij is, maar dán zegt hij: laten we gaan. Onze vriend Lazarus is ter ruste gegaan, maar ik ga erheen om hem uit die slaap te halen. Als Jezus aankomt, treft hij aan dat hij al vier dagen in het graf ligt. Als hij dan bij het graf komt, ziet hij de omstanders weeklagen, en woede bevangt zijn geest en alles in hem is in verwarring. Jezus breekt uit in tranen en hij komt - wéér woedend - aan bij het graf en bij het graf schreeuwt hij met grote stem: Lazarus, hierheen, naar buiten! En de dode komt eruit. Jezus zegt: maak hem los en laat hem lopen' (Joh.11,1-44)

Ik weet niet, of het jullie is opgevallen, maar in géén van die drie verhalen neemt Jezus het woordje 'dood' in zijn mond. Dat woord komt geen enkele maal over zijn lippen. Integendeel. Hij heeft het niet over 'dood', maar over 'slaap'. Hij/zij is niet dood, maar slaapt. En hij zegt tot de gestorvene niet: 'word levend', maar: 'word wakker!' of: 'sta op!'. En de gestorvene staat op, komt overeind en loopt. Hij /zij is – vergeef mij, maar ik kan niet anders – hij of zij is niet dood geweest. Dood bestaat niet voor Jezus, net zo min als tijd bestond voor de oude Grieken.

Natuurlijk kende en kent het verhaal het bestaan en de werkelijkheid van de lichamelijke dood. Die is er al op de eerste bladzijde ervan, als Abel vermoord wordt door zijn broer, en die blijft tot de laatste letter. Ook Jezus zelf ontkomt niet aan die dood. Maar tegelijkertijd vraagt het verhaal zich af, of het waarachtig de dood is. Of.....een slaap? Immers: dag in dag uit ervaar ik dat dit lijf zeker op of tegen je negentigste je begint te ontschieten, haast iedere dag meer; en die ervaring zal menigeen van ons hier ook meemaken. Dit lijf van ons verslijt. Het is allerminst vreemd dat het een keer stopt. Maar ben ik dan dood? Ik ben toch veel meer dan dit lijf. Dat lijf houdt op, maar ik niet. Ik ben immers meer, langer, en ik besta ook buiten dit lijf. Ik ben meer dan wat ik heb. Ik ben ook buiten mijzelf. Ik ben niet dit lichaam, deze ogen, deze stem, - ik ga er uit, ik verlies mijzelf, ergens, misschien wel hier, op dit moment.

Immers: ieder woord van mij dat ik nu tot jullie spreek, heb ik gekregen, ooit, van anderen, misschien wel van jullie. Het is van anderen. Ik ben maar een optelsom van alles wat anderen ooit aan mij gedaan hebben. Als dit lijf ophoudt, houd ik dus niet op. Ik ben, in woorden, in gedachten, in gebaren, in aanwezigheid, en ik blijf. Ik ben tijdloos. Ik ben, en ik hoef alleen maar op te staan, wakker te worden, en ik loop. Ik ga dit lichaam verre te boven en vooruit. Want ik ben al twaalf jaar, en dat is genoeg.

Het verhaal waar wij hier van leven, heeft voor die tijdloosheid woorden en beelden ontdekt en benoemd die het ons op vrijwel iedere bladzijde aanreikt om het vol te kunnen houden. Woorden als eeuwigheid, onsterfelijkheid, hemel, opstanding, leeg graf, een onherkenbare tuinman, een pelgrim op de weg naar Emmaus, woorden als "en de dood is niet meer" (Openb.21,4), "dood, waar is je overwinning; dood, waar is je prikkel?" (1 Cor.15,55). Woorden waar wij nooit genoeg van kunnen krijgen en die daarom elk jaar weer worden samengebald in Pasen. Die woorden zijn toekomstvoorspelling. Die zijn: vandaag. Ik word iedere dag minder. Maar elke dag sta ik – ik – op. En hij zegt: maak hem los en laat hem gaan.

Toen de grote Joodse rabbi, de Baalsjem, op sterven lag, zei zijn zoon tegen hem: 'Hoe mooi zou het zijn, vader, wanneer je kon zeggen, als je dadelijk voor God staat: ik ben Abraham'. De Baalsjem antwoordde hem: 'God zal me niet vragen: waarom ben je Abraham niet geweest? Hij zal me vragen: waarom ben je de Baalsjem niet geweest?'

Ik hoop, dat ik op die dag kan zeggen: ik was J.N. te A. en ik ben nog J.N. te A. Ik ben tijdloos. En ik word wakker en ik ben. Nog steeds.

j.n.